

kulttuuriteko. Sen ansiosta näihin kiehtoviin kirjoituksiin on suomenkielisen lukijan entistä helpompi tutustua.

Outi Lehtipuu, dos.
Uuden testamentin eksegetiikan vanhempi
yliopistonlehtori
Helsingin yliopisto

LAURI KEMPPAINEN

Jumalan kämmenellä. Helsinki: Johnny Kniga
2022. 192 s.

Vaikka pohjoismainen rikosfiktio elää kultakauttaan, valtaosasta sen kertomuksia puuttuu kunnianhimo. Variaatiota on, mutta kaava on selkeä. Kainuulainen pastori, teologian tohtori ja sanataiteilija Lauri Kemppainen haluaa selvästi ravistella genren rajoja. Hänen esikoisteoksensa *Jumalan kämmenellä* on pintapuolisesti psykologinen jännitysromaani, mutta rivien välissä vaanii kuitenkin aivan toisenlainen petoeläin.

Kaunokirjallisissa teoksissa on kaksi tarinan tasoa. Puhutaan A-tarinasta ja B-tarinasta. A-tarina koostuu kuvatuista tapahtumista. Joku hahmo menee jonnekin ja tekee jotain. Tämä kerrostuma on yksinkertaisesti se, mitä kirjassa tapahtuu, eli kuinka tapahtumat seuraavat toisiaan.

Jumalan kämmenellä on A-tarinan osalta suoraviivainen. Nuori pariskunta pääkaupunkiseudulta perii mökin pohjoisesta ja matkustaa sinne. Perillä he tapaavat kavalkadin kummallisia paikallisia, jotka näyttävät tietävän vaimon suvun historiasta enemmän kuin etelästä tullut pariskunta. Omituiset tapahtumat johtavat suvun salaisuuksien avautumiseen. Pariskunnan keskinäiset jännitteet ja uneliaan paikkakunnan ristiriidat puskevat esiin odottamattomilla tavoilla.

Kerronnassa on myös toinen taso, joka koskee henkilöiden sisäistä kokemusta ja heidän psykologista kehitystään. B-tarinan keskiössä on kahden nuoren ihmisen epäonnistunut avioliitto. He ovat

kasvaneet erilleen, ja heidän välillään vallitsee epäluottamuksen ilmapiiri. Kumpikaan ei pysty antamaan anteeksi toiselle tämän puutteita ja petoksia. Kuten kerronnan sääntöihin kuuluu, A-tarina ja B-tarina lopulta yhdistyvät. Tapahtumat pakottavat päähenkilöt kohtaamaan ongelmansa ja ylittämään ne.

Jos *Jumalan kämmenellä* sisältäisi vain nämä kaksi tasoa, se ei juurikaan eroaisi perinteisemmistä psykologisista jännitysromaaneista. Kirjan sisältö ei kuitenkaan tyhjenny näihin tavanomaisiin ulottuvuuksiin. Siinä on nimittäin vielä kolmas taso, jota voidaan luonnehtia teologiseksi ja filosofiseksi. Kutsuttakoon tätä C-tarinaksi. Hieman kärjistäen: Kemppainen on kirjoittanut uskonnonfilosofisen esseän psykologisen jännityskirjan rivien väliin. Tai ehkä voitaisiin puhua filosofisesta esseestä, jonka naamioksi on kirjoitettu psykologinen jännityskertomus.

Kirjan puolenvälin jälkeen A- ja B-tarina antavat tilaa sivuhahmojen vihaisille monologeille, jotka avaavat lukijalle C-tarinan pohjavirrat. Teemana on pahan ongelma – tai oikeastaan luonnon, ihmisen ja Jumalan suhde. Missä määrin ihmisen tulee mukautua luontoon ja miltä osin luonto heijastaa luojaansa?

Etelästä pohjoisen peräkyliään muuttanut ja jonkinlaisen valaistuksen saavuttanut taiteilija sekä paikallinen populistien johtaja ovat vakuuttuneet siitä, että ihmisen pitää mukautua luontoon. Populistien pomo pitää puheen, jossa hän vetoaa luonnonjärjestykseen. Yksilöiden ja lajien kilpailu on luonnon tie, joten ihmisheimojen eloonjäämistäistelu on hyvinkin luonnollista. Heimo heimoa vastaan, kulttuuri kulttuuria vastaan. Heikot sortuvat ja vahvat selviävät elämän taistelussa. Jos ottaa luonnon jumalakseen, sille pitää uhrata heikot. Valaistuksen saavuttanut taiteilija puolestaan etsii luonnosta harmoniaa, johon hän haluaa sulautua. Kummankin ajatuksena on löytää elämän malli luonnosta.

Paikallisessa kirkossa suntiota tuuraava ”gnostilainen” puolestaan edustaa vastakkaista näkökantaa. Hän pitää kahvikupin äärellä kirjan päähenkilöille palopuheen, jossa hän ehdottomasti kieltää Jumalan ja luonnon samaistamisen. Tutusta kiitosvirrestä kimpaantuneena hän paasaa, että jos Jumala todella ”säättää säät ja ilmat” ja ”ohjaa kaiken kauniisti ja hyvin”, Jumala on myös vastuussa maanjäristyksistä

ja tornadoista. Jumala on tietystä mielessä vastuussa myös inhimillisestä pahuudesta, koska hän sallii ihmisen lankeemuksen.

Luotu todellisuus ja ihminen ovat langenneita. Tätä maailmaa ei hallitse Jumalan kaitselmus, vaan toisenlaiset herruudet ja voimat. Ihminen tietää tämän omassatunnossaan, mutta on aina vaarassa taituttaa moraalisen tuntonsa langenneen maailman selviytymistaistelun muottiin. Ihmisen moraalinen ja hengellinen taistelu koostuu siitä, että hän nimenomaan kieltäytyy itsepintaisesti mukautumasta luontoon ja tämän maailman menoon.

Kemppaisen teologiassa jumalakuva ja luonto kietoutuvat yhteen. Jos luonto on selviytymistaistelua, on Jumala kilpailun ja vahvojen Jumala. Jos taas Jumala on radikaalia hyvyyttä ja rakkautta, ihmisten maailmaa hallitsevat pahat henget ja jumaluudet, joita vastaan Jumala taistelee. Kirjan päähenkilöiden on lopulta valittava puolensa ja käytävä taisteluun tämän maailman valtoja ja voimia vastaan.

Pienillä eleillä on saatu aikaan odottava ja painostava tunnelma. Jotakin pahantahtoista lymyilee niin metsien kuin ihmissielun pimeydessä. Se vain odottaa tilaisuuttaan tulla esiin. Tässäkin ei ole sinänsä mitään uutta. Jännityskirjallisuuden ytimessä on lähes aina jokin päähenkilön tai -henkilöiden pimeä psykologinen puoli, synkkä salaisuus. *Jumalan kämmenellä* -romaanissa on syytä kutsua metafyyksiseksi jännityskirjaksi, koska siinä synkkä salaisuus ei koske pelkästään päähenkilöitä ja heidän historiaansa, vaan ehkä koko kosmosta.

Kemppaisen metafyyksisesti latautunut C-tarina ei ole täysin ainutlaatuinen. On helppo nähdä Cormac McCarthyn metaforiset ja filosofiset tarinat sen esikuvina. McCarthy pyrkii kuvaamaan sitä sattumanvaraista ja julmaa todellisuutta, joka jää jäljelle, jos Jumala poistetaan. Kemppaisen romaanissa kuuluvat myös H. P. Lovecraftin kaiut. Lovecraftille suurinta kauhua aiheutti sen tajuaminen, että ihminen elää kosmoksessa, joka ei välitä hänestä ja jossa vallitsevat viidakon lait. Kosmos ei välitä ihmisestä eikä hänen surkeista pyrkimyksistään. Kemppaisen romaanissa vastakkain ovat juuri nihilistinen todellisuuskäsitys ja kristillinen Jumala. Jos hyvä Jumala on olemassa, eivät suuret muinaiset eivätkä tämän maailman ruhtinaat ole lopullinen totuus kosmoksesta.

Kemppainen on kertojana harhaanjohtavan yksinkertainen. Jokainen kohta on kuvaus siitä, mitä hahmot tekevät ja sanovat. Historialliset taustat ja hahmojen psykologia jätetään rivien väliin lukijan pääteltäviksi. Kohtaukset ovat teräviä ja lyhyitä. Kussakin on jokin yllättävä metafora. Ärsyyntynyt vastaus toisen kysymykseen on kuin ”aamun sineen ryöpsähtävä verikiila”. Ilmaisut on ladattu täyteen tavallisuudesta poikkeavaa kuvastoa. Vaikka itse tarinassa ei juuri väkivaltaa olekaan, vereen ja pimeyteen liittyvät kielikuvat ja ilmaisut läpäisevät tekstin joka tason. Teksti on kuin kirjan kansilehti: yönmustaa ja verenpunaista.

Jumalan kämmenellä ei ole mikään lukuromaani. Sitä ei voi ahmia kymmeniä sivuja kerrallaan. Pikemminkin sitä on nautittava hitaasti maistellen muutamien sivun annoksissa. Mieleen tulee McCarthyn mestarillinen *Tie*. Kumpikin on pakattu niin täyteen merkityksiä, että lukijaan iskee ähky jo viiden luetun sivun jälkeen. Kemppaisen romaani muistuttaa *Tietä* myös pituutensa osalta. Kumpikin on lyhyt. Itse asiassa *Jumalan kämmenellä* olisi voinut olla pidempikin. Kemppaisella olisi selvästi riittänyt sanottavaa laajempaankin teokseen. Ehkä saamme vielä tulevaisuudessa nauttia lisää miehen proosaa.

Aku Visala, dos.
Tutkija
Helsingin yliopisto